

8. Період окупності власного капіталу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://agroekonom4ik.blogspot.com/2013/01/blog-post_6670.html. – Назва з екрану.

9. Петленко Ю.В. Фінансовий менеджмент. Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2007. – 298 с.

10. Подольська В. О. Фінансовий аналіз : Посібник / Подольська В. О., Яріш О. В. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 488 с.

11. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятий АПК : учеб. пособие / Г. В. Савицкая. – 6-е изд., стер. – Мн. : Новое знание, 2006. – 652 с.

12. Семенов А. Г. Оптимізація структури капіталу підприємства за критерієм максимізації його рентабельності / А. Г. Семенов, О. В. Ярошевська // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2014. – № 5 (80). – С. 117-128.

13. Сич Є.М. Стратегічний аналіз: Навч. посібник / Є.М. Сич, О.В. Пилипенко, М.С. Стасишен. – К. : Каравела, 2010. – 304 с.

14. Факторний аналіз рентабельності власного капіталу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://faqukr.ru/biznes/101050-faktornij-analiz-rentabelnosti-vlasnogo-kapitalu.html>. – Назва з екрану.

15. Финансовый рычаг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://1fin.ru/?id=281&t=83>. – Назва з екрану.

16. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз : підручник / Цал-Цалко Ю. С. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 566 с.

Рецензент – д.е.н., професор Плаксієнко В. Я.

УДК: 351:338.43

СОЦІАЛЬНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОЇ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ

Новак Н.П., к.е.н., докторант

Херсонський державний аграрний університет

Визначено особливості розвитку аграрної сфери економіки в умовах посилення конкуренції та необхідності підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва. Виявлено протиріччя та проблеми взаємозв'язку ринкових механізмів і державного регулювання. Визначено першочергові з них, які потребують державного регулювання та підтримки. Це зайнятість та соціальне забезпечення сільського населення, досягнення екологічної рівноваги, підтримка сільських територій, продовольча безпека, протекціонізм на аграрних ринках.

Ключові слова: аграрна сфера, державне регулювання, пріоритети, соціальний розвиток, екологічна рівновага, конкурентоспроможність, підвищення, удосконалення.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку економіки України значно збільшується роль держави як принципово важливого чинника в досягненні економічного зростання й підвищення соціальної стабільності. Світовий досвід переконливо доводить, що через специфічні особливості функціонування та розвитку, аграрна сфера не може бути саморегулюючою системою і має більшу потребу в регулюванні й підтримці з боку держави, ніж інші сфери. Особливого значення регулююча функція держави набуває у зв'язку зі вступом до СОТ та інтеграцією України в європейський та світовий економічний простір.

Реформування аграрної сфери економіки, яке супроводжувалося становленням ринкових відносин, проведенням земельної реформи, створенням но-

вих підприємницьких організаційних структур різних форм власності та господарювання, не дало очікуваних, насамперед, соціальних результатів. Реалії сьогодення спонукають до використання стратегічних підходів для здійснення глибоких перетворень в аграрній сфері, що є однією з передумов успіху її соціально-економічного розвитку [7, с. 69]. Особливої актуальності набувають питання вдосконалення системи державного регулювання аграрної сфери, що включає різні форми й методи, які враховують сучасний стан і специфіку галузі. Масштаби державної участі в регулюванні аграрної сфери економіки постійно змінюються. Змінюються і вимоги до системи державного регулювання, що зумовлює визначення пріоритетних напрямів державної політики щодо розвитку аграрної галузі в умовах соціально орієнтовної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти державного регулювання аграрної сфери висвітлені у працях вітчизняних та закордонних науковців і практиків, зокрема П. Гайдуцького, С. Дем'яненка, І. Кириленка, П. Макаренка, В. Месель-Веселяка, І. Михасюка, О. Могильного, В. Назаренка, М. Павлишенка, Б. Пасхавера, О. Онищенко, Т. Осташко, П. Саблука, Г. Черевка, В. Юрчишина та ін.

Постановка завдання. Метою статті є визначення соціальних та економічних пріоритетів державного регулювання розвитку аграрної сфери економіки в умовах посилення ринкової конкуренції та необхідності підвищення конкурентоспроможності аграрного виробництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аграрна сфера є особливою галуззю національної економіки, тому що її розвиток має визначальний вплив на рівень життя українського народу. Тут працюють близько 20 % зайнятого населення і виробляється близько 30 % валового внутрішнього продукту країни [3]. Особливістю сільськогосподарського виробництва є також те, що в сільському господарстві головним, не замінним і не відтворювальним засобом виробництва є земля. Крім того, це один з найбільш ризикованих видів господарської діяльності.

До основних проблем розвитку аграрної сфери необхідно віднести недостатню ресурсну, енергетичну, екологічну, соціальну ефективність сільськогосподарського виробництва; недосконалість механізмів інвестиційного забезпечення; проблему деформації цінових пропорцій; нераціональне використання та відсутність ринку землі сільськогосподарського призначення; проблему забезпеченості основними виробничими засобами; недосконалість інфраструктури та механізмів регулювання кон'юнктури аграрного ринку; деформацію структури виробництва та загострення соціальних проблем у сільській місцевості, депресивність сільських територій загалом.

Причин, що зумовили такий стан справ, досить багато, але основна з них – це низька ефективність державного регулювання через відсутність багаторічної стратегії розвитку галузі, послідовної державної політики щодо підтримки розвитку аграрної сфери, безсистемність і некомплексність розв'язання соціальних завдань аграрної реформи, відсутність зваженої державної політики розвитку села та механізмів її реалізації [2, с. 247].

Державне регулювання аграрної сфери економіки являє собою процес впливу на її соціально-економічний розвиток, доповнення стимулів ринкового механізму і створення за рахунок цього можливості суб'єктам господарювання здійснювати прибуткову діяльність, покращувати свої конкурентні позиції на аграрному ринку, вирішувати завдання підвищення рівня та якості життя сільського населення. Державне регулювання аграрної сфери економіки розглядається також як сукупність економічних, організаційно-правових і соціальних заходів економічної політики держави, спрямованих для створення ефективного та стабільно-зростаючого розвитку мультифункціонального сільського господарства з метою забезпечення продовольчої безпеки країни та зміцнення його конкурентних позицій на світовому аграрному ринку.

Враховуючи те, що аграрна політика є складовою економічної політики, розподіл її цілей доцільно застосувати й до аграрної сфери економіки. Цілі аграрної політики необхідно поділити на стратегічні та прикладні, які, в свою чергу, поділяються на ряд проміжних. До проміжних висуваються вимоги, по-перше, мати достатній ступінь вимірності, по-друге, швидко, однозначно враховувати зміни інструментів регулювання. Тільки через досягнення проміжних цілей можна одержати кінцевий результат і визначити напрями його досягнення. Дослідження участі та ролі держави у розвитку сільського господарства вимагає чіткого визначення сутності і змісту державної діяльності у суспільному виробництві агросфери. Це зумовлюється розвитком ринкової економіки, результатом якого є здійснення докорінних змін у державному регулюванні виробничого процесу.

В сучасних умовах аграрна сфера займає визначальне місце в системі національного господарства. Саме розвиток і успішне функціонування цієї сфери визначають стан економіки, забезпеченість населення держави продуктами харчування, рівень збалансованості і розвиток ринкових відносин, продовольчу безпеку. Аналіз еволюції теоретичних концепцій державного регулювання економіки свідчить, що її рушійними силами були зміни, які відбувалися, насамперед, у матеріальному виробництві.

Концептуально погляди стосовно ролі держави у ринковій економіці змінювалися в діапазоні від розгляду її як суб'єкта з мінімально необхідним переліком функцій до тверджень про існування держави як органа, який організує, регулює та формує модель аграрної економіки ринкового типу [6, с. 347]. В сучасних умовах розвинуті країни досить успішно використовують різні концепції: і ті, де державі належить посиленна роль, і ті, де роль держави обмежена. У зв'язку з тим, що сільськогосподарське виробництво має свою специфіку, то існують особливості у механізмі ринкового регулювання розвитку цієї стратегічно важливої сфери економіки.

При наявності багатьох позитивних моментів ринкових відносин, все ж ринковий механізм не є ідеальним, тому що йому властиві й негативні риси. Так, сам ринок неспроможний забезпечити продовольчу безпеку держави, паритет цін на промислову та сільськогосподарську продукцію, стимулювання експорту продовольчої продукції, екологізацію сільськогосподарського виробництва, збереження та підвищення родючості землі, вирішення соціа-

льних проблем сільського населення, його збалансовану зайнятість, розвиток сільських територій. Звідси, механізм державного регулювання, спрямований на компенсацію нездатності ринку, є загальним явищем в усьому світі.

Механізм державного регулювання розвитку аграрної сфери економіки доцільно розглядати як сукупність видів та способів дій суб'єкта регулювання, який ґрунтуються на базових принципах та реалізації функцій, забезпечуючи за допомогою певних форм, методів і засобів ефективне функціонування системи державного регулювання для досягнення визначеної мети та розв'язання протиріч. До базових функцій органів державного регулювання розвитку аграрної сфери необхідно віднести такі: визначення мети, завдань та моделі розвитку; формування правил поведінки на ринку; координування інтересів; стимулювання економічних процесів; вирішення соціальних проблем; моніторинг та аналіз розвитку; контроль.

Особливе значення має запровадження науково обґрунтованих, об'єктивних принципів державного регулювання розвитку аграрної сфери. Ними визначені наступні: пріоритетність та аграрний протекціонізм; системність і комплексність; передбачуваність та прозорість; послідовність і соціальна справедливість; зрозумілість та ефективність; екологічна доцільність [8, с. 124]. Однак, крім вад ринкового механізму, існують і вади державного механізму регулювання розвитку аграрної сфери. Вони проявляються в тому, що державний механізм обмежує економічну свободу, спричиняє дефіцит товарів, породжує бюрократизм, волюнтаризм і корупцію, а також обумовлює неефективний та несправедливий розподіл ресурсів.

Особливості державного регулювання аграрної сфери економіки формуються механізмом розвитку сільського господарства, який передбачає наявність взаємоузгоджених елементів, таких як: нормативно-правові важелі; бюджетно-фінансове регулювання та цільова підтримка окремих сільських регіонів – лідерів та регіонів середнього і депресивного розвитку; державні регіональні програми розвитку; створення та розвиток спеціальних економічних зон у певних регіонах; розвиток міжрегіонального та прикордонного співробітництва.

Нормативно-правова база визначає права та обов'язки аграрних товаровиробників у фінансово-бюджетній сфері, повноваження в управлінні майном, участь у реалізації загальнодержавних і регіональних соціально-економічних програм, порядок створення та використання державних фондів, форми соціальної підтримки населення. Вплив держави на аграрну економіку здійснюється через фінансово-бюджетну та податкову систему шляхом: прямого державного інвестування; надання субсидій; створення спеціальних фондів для фінансування регіональних програм; залучення іноземних інвестицій; пільгового кредитування та оподаткування; референцій та спрямування коштів державних позабюджетних фондів; формування місцевих бюджетів.

Державні програми розробляються з метою активізації господарської діяльності та розвитку державних ринкових відносин; забезпечення структурної перебудови агропромислових комплексів; вирішення проблем соціального характеру, пов'язаних із зайнятістю сільського населення, розвитком со-

ціальної інфраструктури; ліквідації локальних соціально-економічних криз; створення умов для екологічної та продовольчої безпеки тощо [1, с. 29].

Основою прогнозування та програмування соціально-економічного розвитку аграрної сфери є: система досягнутих макроекономічних показників, державні соціальні стандарти і нормативи продовольчої забезпеченості населення, рівень розвитку соціальної інфраструктури, можливості потенційних інвесторів та інвестиційна привабливість. Аналогічну структуру мають програми соціально-економічного розвитку регіонів, які обов'язково узгоджуються з проектами державних програм соціально-економічного розвитку країни на відповідний період.

У контексті удосконалення категоріального апарату пропонується таке визначення державного регулювання аграрної сфери – це система важелів, економічних інструментів та стимулів, за допомогою яких держава впливає на розвиток аграрної сфери економіки й ефективність діяльності її інституціональних одиниць з метою забезпечення продовольчої безпеки та соціального й екологічного розвитку сільських територій країни [5, с. 40]. Об'єктивна можливість державного регулювання аграрної сфери з'являється з досягненням визначеного рівня економічного розвитку, концентрації виробництва та капіталу.

У сучасних умовах державне регулювання є складовою частиною процесу аграрного відтворення. Воно вирішує різноманітні задачі, наприклад: стимулювання економічного зростання галузей аграрної сфери, регулювання зайнятості, заохочення прогресивних зрушень у галузевій та регіональній структурі, підтримка експорту. Конкретні напрями, форми, масштаби регулювання визначаються характером та гостротою екологічних, економічних і соціальних проблем у тому чи іншому регіоні в конкретний період часу.

Концепції державного регулювання аграрної сфери економіки мають бути притаманні такі риси, як системність, цілісність, визнання за державою функцій, які доповнюють дію ринкового механізму та забезпечують умови діяльності для всіх суб'єктів аграрної сфери. Нині загальноновизнаним є той факт, що економічна ефективність найбільшою мірою досягається в умовах дії конкурентного ринкового механізму. Мета держави в ринковій економіці – не коригувати ринковий механізм, а створювати умови для його ефективного функціонування: конкуренція повинна забезпечуватися скрізь, де можливо, регулюючий вплив держави – скрізь, де необхідно.

Важливим методологічним аспектом державного регулювання аграрної сфери економіки є також співвідношення між поставленою метою і досягнутим результатом, суть якого полягає в тому, що між ними ніколи не буває абсолютної тотожності [4, с. 10]. Неузгодженість мети і результату є фундаментальною характеристикою державного регулювання, що зумовлює його безперервний характер, оскільки кожний досягнутий результат неминуче ставить нові цілі, які потребують реалізації в умовах, що змінилися.

Висновки. Загальна цільова спрямованість державного регулювання аграрної сфери економіки визначається сьогодні таким чином:

- стабілізація аграрного виробництва, формування організаційних, економічних, соціальних та правових умов для сталого ведення ефективного й конкурентоспроможного сільського господарства;
- забезпечення соціального відродження українського села та підвищення рівня й якості життя населення, що проживає на сільських територіях;
- формування розвиненого національного аграрного ринку та його продуктових сегментів для забезпечення фізичної та економічної доступності продукції сільського господарства та продовольства для населення та інших споживачів;
- відновлення та підтримка екологічної рівноваги природного середовища, яке включене в технологічні процеси аграрного виробництва.

Список використаних джерел:

1. Андрійчук В.Г. Сучасна аграрна політика: проблемні аспекти / Андрійчук В.Г., Зубець М.В., Юрчишин В.В. – К.: Аграрна наука, 2005. – 140 с.
2. Гайдуцький П.І. Аграрна реформа в Україні / Гайдуцький П.І., Саблук П.Т., Лупенко Ю.О. [та ін.]. – К. : ННЦ ІАЕ, 2005. – 424 с.
3. Дем'яненко С.І. Засади та тенденції розвитку аграрної політики України в контексті Європейської інтеграції [Електронний ресурс] – [С.І. Дем'яненко] – Режим доступу: – www.btsau.kiev.ua/ua/edition.php?id=27
4. Кириленко І.Г. Аграрна реформа в Україні: надбання, проблеми / І.Г. Кириленко // Економіка АПК. – 2005. – №5. – С. 8-14.
5. Макаренко П.М. Аграрна політика держави у земельних відносинах на селі / П.М. Макаренко, Ю.О. Литвин, А.П. Макаренко // Академічний огляд. – 2009. – №1. – С. 37-46.
6. Могильний О.М. Державне регулювання економіки: [навч. посіб.] / О.М. Могильний. – К.: ІПК ДЗСУ, 2006. – 490 с.
7. Осташко Т.О. Внутрішній агропродовольчий ринок України в умовах СОТ: [монографія] / Т.О. Осташко, Л.Ю. Волощенко, Г.В. Ленінова; Ін-т економіки та прогнозування НАН України. – К., 2010. – 208 с.
8. Черевко Г.В. Державне регулювання економіки АПК / Г.В. Черевко. – К.: Знання, 2006. – 339 с.

Рецензент – д.е.н., професор Мармуль Л. О.

УДК 658.3:005.95

КОНЦЕПЦІЯ ПЕРСОНАЛЬНОГО БРЕНДУ, ЙОГО ІДЕНТИФІКАЦІЯ І ПОЗИЦІЮВАННЯ

Помаз О.М., к.е.н., доцент; Товкайло О. О.; Стеценко О. І.

Полтавська державна аграрна академія

В статті обґрунтована сутність персонального брендингу, дані відповіді на питання, кого можна вважати людиною-брендом, які особливості вирізняють таких людей серед інших, обґрунтовані переваги, які дає створення власного бренду. Розглянуто особливості застосування концепції персонального брендингу в різних сферах професійної діяльності. Досліджено перспективи розвитку даних концепцій.

Ключові слова: бренд; ідентифікація; позиціювання; персонал; конкуренція; ринок праці.